

MIGRACE ZA ŽIVOTNÍM STYLEM SURFAŘE V MAROCKÉ VESNICI TAGHAZOUT A ZMĚNY, KTERÉ ZPŮSOBUJE V MÍSTNÍM PROSTŘEDÍ*

Lucie Remešová

Fakulta humanitních studií UK Praha

Migration in the Surfer Lifestyle in the Moroccan Village of Taghazout and the Changes it Causes in the Local Environment

Abstract: In this article, I describe my research in the Moroccan village of Taghazout, where I traced the causes and consequences of significant changes stemming from tourism and lifestyle migration over a period of more than a decade. Originally a fishing village with almost no tourism, it became a sought-after center for surfers from all over the world and a location for foreign investors, which completely changed the character of the site. A large number of these surfers are so-called lifestyle migrants who have permanently settled in Taghazout and formed an international community here – they are mainly British, Dutch, German, French, and Spanish. First, I reflect on my own multi-layered position in the field, and then I focus on surfing as the cause of these changes and the main motive of lifestyle migration. I describe it in terms of the subculture and a lifestyle sport. After that, I focus on lifestyle migration and sports tourism, which are very closely related topics. In the actual analysis of data from the field, I deal with the development of Taghazout itself, and I deal with the types of lifestyle migrants settled in the village, who are most often surfers. I focus more closely on their psychology, motivations, and the types of surfers in the context of the surfing mentality. Finally, I describe the very effects of tourism

---

* Článek byl podpořen z projektu SVV, realizovaného na FHS UK pro rok 2023, „Krise a ne/jistoty současných světů: antropologické perspektivy“.

and migration on the local environment, which include the influx of alcohol and drugs into the village, the effect on bodily exposure, and caring for the environment.

Keywords: *lifestyle migration; sport tourism; surfing; Morocco; Taghazout*

Tento článek vychází částečně z výzkumu k mé diplomové práci *Surfing jako klíčová příčina sociální a kulturní změny marockého Taghazoutu* (Remešová, 2016). Soustředila jsem se v ní primárně na to, o jaké konkrétní změny se jedná, jak tyto změny ovlivnily a ovlivňují každodenní život mých informátorů, místních obyvatel a celkově místní prostředí vesnice a jak moji informátoři tyto změny vnímají. V Taghazoutu jsem sledovala dané změny pět let od roku 2010 do roku 2015. Vzdáleně, skrze mé informátory a přátele, však sleduji vývoj ve vesnici až dodnes.

Vlivem turismu a lifestylové migrace se z této rybářské vesnice nepřilíš poznamenané turismem stalo vyhledávané centrum surfařů z celého světa a sídlo zahraničních investorů, což kompletně změnilo ráz tohoto místa. Významnou část těchto surfařů tvoří tzv. lifestyloví migranti, kteří se v Taghazoutu trvale usazují a tvoří zde mezinárodní komunitu – jedná se především o Brity, Holanďany, Němce, Francouze a Španěly.

Cílem tohoto článku je zaměřit se právě na tuto komunitu lifestylových migrantů v Taghazoutu, kteří jsou převážně surfaři a surfařky. Popsat povahu lifestylové migrace ve vesnici a to, jaké typy migrantů se ve vesnici usazují, jak vypadá jejich životní styl, jaké jsou jejich motivace pro usazení v místě, a nakonec jaké změny způsobují v místním prostředí.

Metodologie výzkumu

Metodami mého výzkumu bylo především zúčastněné pozorování a spontánní (popř. polostrukturované) rozhovory. Vedla jsem je s lidmi, se kterými jsem se setkávala při každodenních interakcích, s migranty a místními obyvateli. V rámci zúčastněného pozorování se jednalo o každodenní komentáře a postřehy, které jsem si zapisovala či nahrávala jako poznámky do mobilu a následně vše chronologicky přepisovala do počítače. Dodatečné informace jsem získávala také pomocí e-mailu, chatem přes Skype, WhatsApp nebo Messenger.

Hlavním komunikačním jazykem se všemi informátory byla angličtina. Přestože žádný z mých informátorů nevyžadoval anonymizaci, rozhodla jsem se dát fiktivní jména každému, koho ve svém výzkumu zmiňuji.

Pro počáteční rozvržení mého výzkumu jsem vycházela z různých přehledů etnografie a metodologie kvalitativních výzkumů. Výzkumný projekt jsem si obecně určila na základě definičních bodů, o kterých mluví Chenail (1997), a z tohoto definičního rámce následně vycházela. Jednalo se nejdříve o definování terénu výzkumu, oblast zájmu a fenomén, který chci sledovat. Jak uvádí Hammersley a Atkinson (1995), etnografie je pozorování s otevřeným koncem, tvoří se až v kontextu konkrétního zkoumaného místa a terénu. Je nutné být flexibilní a stále reflektovat. S tímto vědomím jsem také k terénu v rámci návrhu výzkumu, předvýzkumů a samotného výzkumu přistupovala.

Při vedení všech rozhovorů jsem vycházela z Kaufmannova pojetí tak zvaného „chápajícího rozhovoru“, který popisuje ve stejnojmenné knize. Kaufmann (2010) řeší, jak má být rozhovor správně veden, a rozlišuje běžně využívaný „neosobní rozhovor“ od „chápajícího rozhovoru“, který by měl být empaticky vedený, měl by v tazateli vytvořit dojem, že výzkumníka skutečně zajímají jeho výpovědi, a získat si tak jeho důvěru.

Další významnou složkou tvorby dat byla autoetnografie. Jedná se o intimní formou výzkumu, jakožto bohatého čerpání vlastních zážitků z terénu, do popředí je kladena výzkumníkova subjektivita. Jako autoetnograf jsem se sama stala primárním participantem a subjektem výzkumného procesu psaním osobních příběhů a narativů. Dle Ellisové je autoetnografie proces hluboké introspekce. Je přiznáním subjektivity a emocionality, které se autoetnograf nesnaží skrývat či eliminovat, naopak, předkládá čtenáři subjektivně vnímaný svět z jeho perspektivy, který ani nemusí souhlasit s objektivně vnímanou realitou. Jedná se o kombinaci etnografie s autobiografií, jelikož výzkumník zaznamenává své vlastní zážitky a podrobuje je odborné analýze teoretickými a metodologickými nástroji. Je možným doplněním mezer, které jsou ostatními metodami nepostizitelné (Ellis 2003). Jak uvádí na téma autoetnografie Wiesner, hlavní snahou etnografa, kterému se naskytla možnost stát se sám sobě předmětem zkoumání, je využít co nejvíce způsob reflexivního psaní, aby mohl s pomocí vlastních reflexí zpětně zanalyzovat, co prožíval a jakým způsobem zacházel sám se sebou jako s hlavním předmětem zkoumání (Wiesner 2017: 61).

Jak rozvádím dále v kapitole „Vlastní pozice v terénu“, sama jsem oscillovala mezi výzkumnicí a lifestylovou migrantkou, a tak zahrnutí vlastní zkušenosti do výzkumu bylo nevyhnutelné.

Do Taghazoutu jsem poprvé přijela v říjnu roku 2010 jako turistka za účelem surfingu a při tomto pobytu jsem se seznámila skoro se všemi klíčovými informátory z řad místních obyvatel a tyto přátelské vztahy aktivně udržovala, protože jsem se do Taghazoutu pravidelně vracela, a to minimálně jednou až dvakrát ročně na kratší dovolenou. Od roku 2013 jsem začala aktivně provádět první předvýzkumy a samotný terénní výzkum v Taghazoutu trval od října 2014 do ledna 2015. V dubnu 2015 jsem se poté ještě vrátila na týdenní dodatečný pobyt. V následujících letech jsem se do Taghazoutu již nevrátila, ale jsem dodnes v kontaktu s mými informátory jak z řad místních obyvatel, tak z řad migrantů. Pro dodatečnou reflexi terénu jsem své informátory znovu kontaktovala v roce 2021 pomocí sociálních sítí.

Vlastní pozice v terénu

Moje vlastní pozice v terénu byla mnohvrstevnatá, nejednoznačně definovatelná a oscilující mezi pozicí cestovatelky, lifestylové migrantky, antropoložky provádějící výzkum a spolupracovnice či přítelkyně většiny informátorů. Všechny tyto kategorie jsou fluidní, neoddělitelné a vzájemně se prolínající v čase. Mnoho let jsem s informátory v místě udržovala aktivní přátelské vztahy a v průběhu terénního výzkumu jsem nakonec bydlela v Tarikově surfhousu a pomáhala mu s jeho chodem, organizací a s nejrůznějšími záležitostmi, jako byla komunikace s klienty, administrativa, úklid apod. Sám Tarik mě tak trochu v žertu označoval za manažerku domu, zvláště když se měly řešit nějaké nepříjemnosti, do kterých se mu moc nechtělo.

Měla jsem tedy blízký vztah ke svým informátorům a obecně k místu výzkumu, stala jsem se zde insiderem, což umocnilo emickou perspektivu a umožnilo mi získat velmi cenných dat. Toto insiderství považuji za výhodu, ze které jsem mohla bohatě těžit; pozici v terénu jsem si nemusela nijak vybudovávat. V surfhousu jsem také poznala většinu lifestylových migrantů, kterými byli lidé s podobným smýšlením a mně blízkým životním stylem. Byla jsem si však vědoma toho, že tato pozice vyžaduje vysokou míru sebereflexe a kritický pohled na zkoumaný problém, o který jsem se snažila.

Domnívám se také, že i kdybych nesbírala data k diplomové práci, stejně bych se jednou rozhodla život v Taghazoutu zkusit. Po mé první návštěvě jsem měla jisté nutkání usadit se a stát se lifestylovou migrantkou, která by spadala do první nebo druhé kategorie (viz dále typy lifestylových migrantů). Vydělávala jsem si nárazovou prací organizátorky kongresů, která by mi

umožnila žít v Taghazoutu z našetřených peněz, a druhotně jsem si přivydělávala pletením.¹

Mé rozhodnutí usadit se v Taghazoutu bylo umocněno mou náročnou a stresující prací, kterou jsem dělala pět let, a pokaždé, když jsem se do Taghazoutu vrátila, opakovala jsem si, že ten stres nemám zapotřebí, že chci jen klid, vydělat si třeba pouze zlomek toho, co v dané práci, protože ty peníze vlastně ani nepotřebuji a ráda vyměním komfort velkoměsta za klidný, skromný, nematerialistický život. Téměř identický myšlenkový pochod měli všichni z první a druhé skupiny lifestyleových migrantů, se kterými jsem se setkala.

Terén výzkumu – vesnice Taghazout

Rozloha Taghazoutu je necelých 0,13 km² a celková délka obvodu města je cca 2,5 km. Jádrem vesnice je část dlouhá asi 300 metrů kolem silnice, na které se nachází většina hostelů, restaurací a obchodů. Vesnice lemuje pobřeží o délce necelých 800 metrů, zde se také nachází několik restaurací a většina apartmánů k pronajímání, které vyhledávají turističtí návštěvníci.

Okolí Taghazoutu je populární pro své dlouhé *right point breaks*,² vlny jsou zde také velmi pravidelné a všech stupňů obtížnosti, takže si na své přijde úplný začátečník i velmi pokročilý. Za ideálních podmínek je možné chytit až dva kilometry dlouhou vlnu, která se láme na spotu s názvem Anchor Point, pokračuje dál přes Hash Point a končí na pláži Panorama's. Této jízdě se říká „surfing z vesnice do vesnice“. (Clarke 2009: 32) Panorama's a Hash Point se nachází přímo ve vesnici, Anchor point je vzdálen asi 15 minut chůze.

V populární publikaci pro cestovatele *Lonely Planet* se také o Taghazoutu píše, že je přední surfařskou destinací Maroka, jak pro začátečníky, tak profesionály.³ Hlavní sezóna zde trvá od října do dubna. Surfovat se však dá v okolí po celý rok.

Blízký Agadir má přes 600 tisíc obyvatel a nachází se zde také letiště. Cesta z letiště do Taghazoutu je kolem 25 km dlouhá a trvá autobusem necelou hodinu

¹ Celý nápad vznikl tak, že jsem Tarikovi a několika dalším přátelům upletla jako dárek čepice se jménem jejich firmy a obchodu a vznikl o ně zájem.

² *Point break* (doslova „bod zlomu“) – tento typ vlny se vytvoří tak, že vlna narazí na bod pevniny nebo skály, která ční z pobřeží, od tohoto bodu se vlna láme buď směrem doleva, nebo doprava. Ve výjimečných případech se vlna zlomí tak, že jde do obou stran z centrálního vrcholku. *Right point break* je vlna, která se láme směrem doprava.

³ *Lonely Planet Morocco* <http://www.lonelyplanet.com/morocco/taghazout>.

(cesta autem trvá asi 25 minut). Všichni turisté a návštěvníci Taghazoutu tedy většinou přilétají právě do Agadiru. Další možností je letět do Marrákeše, který je vzdálený necelých 260 km. V nabídce nízkonákladových leteckých společností jsou velmi levné lety do Agadiru i Marrákeše především z Berlína, Londýna, Madridu nebo Paříže (např. letenky z Madridu do Marrákeše je možné sehnat i za neuvěřitelných 250,- Kč⁴ a tento let trvá jen dvě hodiny). Taghazout je tak pro Evropany velmi snadno dostupným místem, což umocňuje příliv turistů.

Surfing jako subkultura a lifestylový sport

Surfing je sport, který je součástí životního stylu, přičemž tento životní styl vytváří celou kulturu, která danou aktivitu obklopuje. Do jeho reprezentace a propagace stále více zasahují spotřební odvětví produkující komodifikace; nejrůznější produkty, které jsou základem jejich kultury (Malcolm 2008: 155). V případě surfingu je tohle vidět zvláště markantně a z těchto komodifikací je nejpobulárnější oblečení surfařských značek. Surfing je postaven na silných subkulturních asociacích, které poskytují surfařům smysl pro osobní a kolektivní identitu (Hinch 2009: 23).

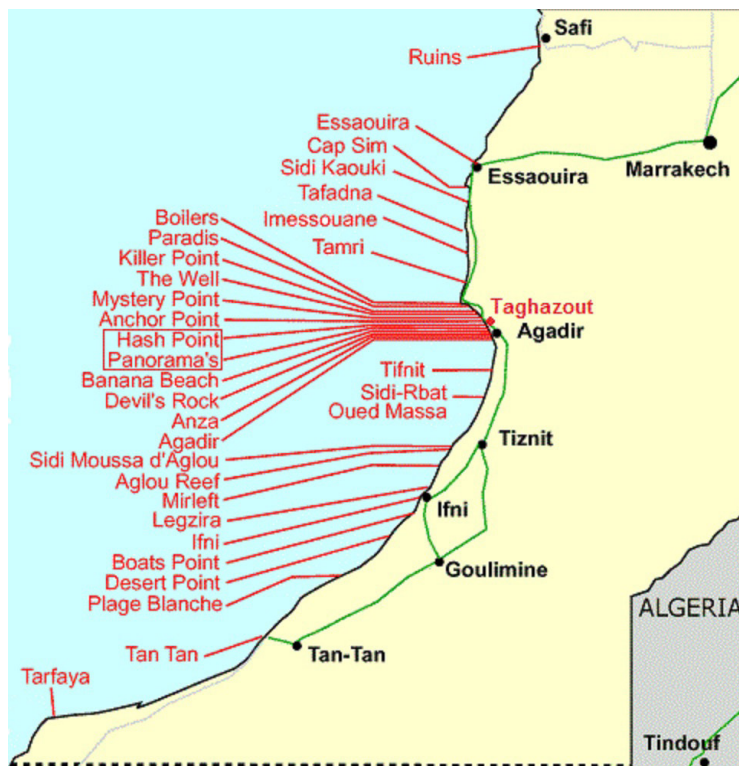
Subkultura surfingu se začala rodit kolem padesátých let 20. století v Kalifornii s érou beatníků a v šedesátých letech se úzce pojila s érou hippies (Lawler 2010: 112-113). Hull v tomto kontextu uvádí, že surfing jako subkultura byl založen na „surfařské skupině“, jejíž členové společně začali surfovat na základě nějaké sociální spřízněnosti. Tyto skupiny vznikly jako jisté „gangy“ a bylo žádoucí stát se jejich členem. Vznikl zde také tzv. lokalizmus; jednotlivé skupiny si dělaly nárok na určité surfové spoty, které proklamovaly za vlastní teritorium, do kterého nechtěly pustit jiné surfaře (Hull 1976: 16–18; Lawler 2010: 112–113).

Téma lokalizmu, o kterém mluví Hull, není v Taghazoutu tak aktuální jako na jiných světových spotech, někdy jsou však pláže přeplněné lidmi ze surfcampů,⁵ a jak místní vypověděli, tito lidé jim jen berou vlny a vlastně vůbec

---

⁴ Údaj z roku 2015, za 8 let ceny letenek stouply. Nejlevnější se v současné době pohybují kolem 1500,- Kč.

⁵ Rozhodla jsem se zůstat u anglických termínů „surfcamp“ a „surfhouse“ namísto překladů „surfový kemp“ a „surfový dům“. Anglická označení jsou ustálená a mezinárodně používaná, překlad je navíc zvláště u slova „kemp“ zavádějící, jelikož se nejedná o bydlení v nějakém kempu ve stanu, ale v hotelu či hostelu a je spojené s celým balíčkem pro turistu, který chce na dovolené surfovat. V textu budu také používat pojem „surfshop“ a nikoli „surfový obchod“.

Surfóvé spoty v Taghazoutu a jeho okolí; zdroj: www.wannasurf.com.

nic nepřináší – všechny jejich peníze jdou do surfcampu, který je zahraniční. Jistá analogie s lokalizmem zde tedy existuje, ale jedná se spíše o vztah místního surfaře a začátečníka ze surfcampu. Je jasné, že každý byl někdy začátečníkem, a místní jsou v tomto ohledu obecně velmi přátelští, snaží se člověku ve vodě poradit a pomoci. S rostoucí popularitou turismu, surfcampů a vysokou koncentrací těchto lidí však roste i nevráživost, která se v lokalizmus může pomalu změnit. Zatím však situace není nijak vyostřená.

Vývoj surfingu v Maroku je v jistých aspektech analogický s vývojem v Kalifornii; počátky jsou spojeny s érou hippies šedesátých let, první surfaři byli považováni za mladé a nespoutané živly, velká skupina lidí tento sport ze začátku považovala za společensky nepřijatelnou aktivitu a zpopularizoval se, zvláště u mládeže, až s komercializací. Klíčovou roli zde však hrál turismus, který do vývoje v Kalifornii nijak nezasáhl, ale v rámci komercializace surfingu

v Taghazoutu byl klíčový. Celý proces byl také o několik desítek let zpožděn působením kulturních vlivů, zvláště co se týče surfingu žen.

Popularitu surfingu umocnil také hudební průmysl a mnoho kapel, které hrály tak zvanou *surf music* (surfovou hudbu), která je se surfařskou subkulturou spojená. Tento žánr nejvýrazněji reprezentovala kalifornská kapela šedesátých let, The Beach Boys. Dodnes jsou oblíbení „zpívající surfaři“ jako třeba Jack Johnson, Xavier Rudd, Eddie Vedder ad. „Surf music“ je v Taghazoutu velmi populární jak mezi místními, tak mezi cizinci; nejsou zde žádné diskotéky nebo kluby, a tak jsou jednou z nejpobulárnějších forem zábavy „večery s kytarou“ v místních restauracích, surfcampech nebo u ohně na pláži. Často se hrají písně právě od „zpívajících surfařů“.

Se surfingem se pojí také výtvarné umění. Od šedesátých let začíná být velmi populární surf art, umění inspirované surfingem, vlnami, mořem, slunečnými plážemi, dívkami v bikinách atd. V počátcích bylo toto umění velmi barevné, psychedelické a spojené s hippies. Jedním z velmi úspěšných současných umělců je Tyler Warren z Kalifornie, který je profesionální surfař z umělecké rodiny a zároveň shaper, výrobce surfů, které sám maluje v secesním retro stylu a má výstavy po celém světě.⁶ Existuje také nepřeborné množství webových stránek, které surf art nabízí.⁷

Velký úspěch má umění mého informátora Tarika, který neustále vytváří nejrůznější modely vln a také fotí.

Spolu se svým přítelem Faridem také začali navrhovat vlastní trička a designy, ve kterých se odráží hlavně Afrika, Taghazout, berberská a marocká kultura a samozřejmě surfing. Populárním motivem je například silueta surfaře v tak zvaném *jilabu*, typickém berberském hábitu se špičatou kápí, jak si nese v podpaží surf, surfař s velbloudem a podobně.

Podle Warshawa se surfing stával stále více komerční a méně rebelskou či subkulturní záležitostí, a to hlavně s jeho komercializací a rozvojem popularity *surfwear*, surfařských značek oblečení z konce šedesátých let 20. století.⁸

---

⁶ Art by Tyler Warren: <http://www.artbytylerwarren.com/>.

⁷ Nejpobulárnější z nich jsou např. Surf Art: <http://www.surfart.com/> a Club of the Waves: <http://www.clubofthewaves.com/surf-artist/>.

⁸ Mnoho těchto značek začínalo jako domácí výroba; jednalo se např. o výrobu šortek na surf (*board shorts*), neoprenů, surfů a jejich poskytování do místních surfshopů apod. Stejně začínal i Tarik, který založil vůbec první značku *surfwear* v Maroku. V blízké vesnici Tamraght také místní surfař Fahd El Mania založil FAHD surfboards, jednu z prvních společností zabývajících se ruční výrobou surfů, která se dnes v Maroku těší velké popularitě. Viz <https://www.facebook.com/Fahd-Hand-Shaped-Surfboards-168332720006880>.

Sochy vln – Johnny Surf Art; zdroj: <https://mymodernmet.com/wave-art-johnny-surf-art/>

Dochází také ke glorifikaci jednotlivých surfařů, kteří jsou novodobé hvězdy, srovnatelné s rockovými hvězdami, herci nebo jinými slavnými sportovci. V zemích jako Havaj nebo Kalifornie, kde má surfování hluboké kořeny, jsou surfařské hvězdy opěvovány jako u nás třeba fotbalisté.

Surfařská kultura je velmi široký fenomén, který zahrnuje hudbu, módu, filmy, umění, kulturu a zkrátka cel životní styl, který tento sport obklopuje. Popularita této kultury se nejsilněji rozvinula hlavně v Kalifornii, Austrálii a na Havaji a odtud se rozšířila do celého světa. Boom nastal i v Evropě vlivem médií,

internetu, reklamy, propagace surfařských značek oblečení atd. To vše mělo vliv na rozšíření celosvětové popularity a povědomí o tomto sportu (Warshaw 2010).

Popularita surfingu stále roste a díky dnešní dostupnosti letenek a celkově větším cestovatelským možnostem mladých lidí se již nejedná o sport vyhrazený obyvatelům přímořských oblastí, ale o světový fenomén, který má nesmírnou komerční popularitu. Surfing je oblíbený i v místech, kde není oceán, jako je střední Evropa, včetně České republiky.⁹

Surfing je sport, který odráží jistý životní styl, lifestyle. Surfing je proto označován za lifestylový sport. Jak uvádí Malcolm, mnoho těchto sportů vzniklo v Severní Americe a poté bylo dovezeno do Evropy a mimo ni. Jedná se o specifický typ sportů, které jsou především o živé a aktivní (či zprostředkované) participaci. Termín životní styl odráží terminologii používanou těmi, kteří se těchto sportů účastní a zapouzdřují se do kultury, která tyto aktivity obklopuje. Většina komentátorů vnímá tyto aktivity jako alternativní a potenciální útok na tradiční způsoby vidění, dělání a chápání sportu. Ve 21. století přitahují lifestylové sporty stále větší pozornost skupin účastníků a spotřebitelů (Malcolm 2008: 247).

Surfing tedy přesahuje rámec pouhého sportu (ať už rekreačního či profesionálního) a stává se stále významnějším ve světě marketingu a ekonomie. Vzniká zde proces komodifikace vlivem zásahů nadnárodních spotřebních odvětví; z objektů, znaků a vlastností surfingu se stávají komodity, které jsou nejen předměty směny, podléhající mechanismům trhu, ale také základem celé kultury spojené s tímto sportem. Další lifestylové sporty jako snowboarding, skateboarding, windsurfing nebo kitesurfing mají všechny kořeny v surfingu a jsou také surfingem velmi silně ovlivněny (Malcolm 2008: 155).

Hinch a Higham uvádějí, že nastala doba úpadku organizovaných sportů na úkor rozmachu popularity nové generace tak zvaných freestylových sportů, jako je například právě surfing, skateboarding nebo snowboarding. Tyto sporty jsou postaveny na silných subkulturních asociacích, které poskytují jejich účastníkům smysl pro osobní a kolektivní identitu. Výkon sportovce a umístění ve sportovním žebříčku bývá druhotným a větší důraz je kladen na estetiku a styl (Hinch – Higham 2009: 23).

---

⁹ K nám se širší a komerční popularita tohoto sportu dostala poměrně nedávno, např. první společnost, která začala organizovaně pořádat surfcampy, je PlaygroundTravel, která sama sebe označuje za „tak trochu jinou cestovku“ působící v oblasti adrenalinových sportů. Její první surfcamp byl založen v roce 2009 na Bali (viz <http://www.playgroundtravel.cz/o-nas/>). Od roku 2008 se také koná ve Francii mistrovství České republiky v surfingu sponzorované značkou Quiksilver. Viz <http://www.surfchamp.cz/quiksilver/>.

Lifestylová migrace a sportovní turismus v Taghazoutu

V Taghazoutu dochází k velmi úzkému propojení tří fenoménů – surfingu, lifestylové migrace a turismu. Surfing jakožto lifestylový sport v místě způsobuje rozvoj turismu. Bez možnosti surfovat by se z Taghazoutu s největší pravděpodobností nestala významná turistická destinace. Místo historicky sloužilo pouze jako rekreační oblast místních obyvatel blízkého Agadiru. S rozvojem potenciálu v místě, které je z hlediska surfingu ideální, rostl zájem ze strany turistů, a to převážně surfařů. Z turistů navštěvujících destinace se postupně vytvořili lifestyloví migranti, kteří se v místě začali usazovat.

Lifestylovou migraci poprvé definovala v devadesátých letech 20. století britská antropoložka Karen O'Reillyová ve své studii o Britech usazujících se na španělském pobřeží Costa del Sol (O'Reilly 2000). Společně se svou kolegyní Michaelou Bensonovou následně koncept rozvinuly a tento fenomén popsaly jako pohyb relativně bohatých jednotlivců všech věkových kategorií, kteří se dočasně či trvale stěhují na místa, která pro ně z nejrůznějších důvodů znamenají a nabízí lepší kvalitu života (Benson – O'Reilly 2009: 2). Dle autorek lifestyloví migranti hledají nový a více naplňující způsob života. Jedná se o migraci za životním stylem, který si můžeme zvolit, čímž přestává být reflektován náš existující status jakožto člena určité třídy, ale říká to něco o tom, kdo jsme jako jedinci, kterými jsme se rozhodli být. Při rozhodování migrovat za specifickou volbou životního stylu je ústředním prvkem naše reflexivita (ibid: 7–10). V případě lifestylové migrace do Taghazoutu se jedná o klasický jev migrace za lifestylovým sportem, surfingem, respektive za životním stylem surfaře.

Existuje vzájemné prolínání mezi privilegovanou migrací a turismem. Lifestylová migrace je jak turismem motivovaná, tak turismus motivuje. Mnoho privilegovaných migrantů navštíví destinaci nejdříve na dovolené jako turisté a následně se na místo rozhodnou migrovat a turistická destinace se stává migrační destinací. Naopak mnozí lifestyloví migranti vytvářejí v místě zázemí pro turisty, a to především v oblasti služeb (např. zakládají restaurace a kavárny a v případě Taghazoutu především surfcampy).

O'Reillyová se na příkladu Britů ve Španělsku věnuje rozlišení mezi lifestylovým migrantem a turistou; teorie se dívají na turismus jako na útěk a volnočasovou aktivitu v nějaké archetypálně svobodné oblasti mimo primární realitu (Cohen – Taylor 1976 in O'Reilly 2003: 306). Je obtížné rozlišit turismus od migrace v kontextu fluidní a proměnlivé mobility, kdy lidé žijí „jako na dovolené“ a mnoho z nich nepracuje (přičemž turismus je definován jako opak

pracovního procesu). Bez ohledu na dané podobnosti tito lidé nejsou turisty, naopak se vůči nim vymezují a zdůrazňují vlastní odlišnost (např. aklimatizací, znalostí prostředí a orientací v místě, případně registrací a povolením k pobytu, jazykovými znalostmi, zápisem svých dětí v místní škole apod.), považují také dané místo za svůj nový domov, nikoli za přechodné místo pobytu (O'Reilly, 2003: 307–308).

Turismus je dle definice UNWTO¹⁰ „sociální, kulturní a ekonomický jev, který zahrnuje pohyb lidí do zemí nebo míst mimo jejich obvyklé prostředí za osobními nebo obchodními/profesionálními účely. Tito lidé se nazývají návštěvníci (což mohou být turisté nebo výletníci; rezidenti nebo nerezidenti) a turismus souvisí s jejich aktivitami, z nichž některé zahrnují výdaje na cestovní ruch“.

Turismus také velmi úzce souvisí s globalizací, neboť globální fenomén surfing vytváří turisty, kteří cestují za účelem tento sport provozovat. Jedná se o odraz toho, o čem mluví Kearney, tedy že globalizační procesy přesahují místa, ve kterých se dějí, a pochopení lokálního je vždy nutně nekompletní, pokud se nevezme v potaz globální kontext. Propojují se vzdálené lokality a globalizaci prohlubují komunikační technologie, elektronická média a tak dále (Kearney 1995: 548–550). To přesně se děje v Taghazoutu, kam surfing přivádí stále více turistů.

Já sama jsem se o Taghazoutu dozvěděla od kamarádky, které ho v roce 2009 vylíčil jeden portugalský instruktor surfingu jako zatím turisticky skoro neobjevené místo se skvělými vlnami, a opravdu tomu tak bylo. Kamarádka následně o naší cestě napsala článek pro internetový časopis, což vzbudilo další zájem. Já sama jsem Taghazout líčila všem přátelům v superlativech a nebyla jsem rozhodně jediná. Povědomí o tomto místě se tak začalo šířit po známostech, internetem, po sociálních sítích... Na poptávku reagovali podnikatelé a lifestyleví migranti.

Podobná situace jako v Taghazoutu nastává i v ostatních místech se srovnatelnou historií v rámci rozvoje sportovního turismu; surfaři a turisté velmi razantně změnili mnoho míst a pláží například na indonéském ostrově Bali, kde jsou jedny z nejlepších podmínek na světě. Oblast Kuta se zde změnila skoro k nepoznání. Navštívila jsem také mnoho míst v Latinské Americe, kde se ráz surfařských vesnic začíná měnit, komercializovat a usazují se zde lifestyleví migranti. Takovým místem je třeba vesnice Máncora v Peru nebo

---

¹⁰ The World Tourism Organization, viz <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

Montañitas v Ecuadoru. Nemusí se však samozřejmě jednat pouze o surfing, ale jakýkoli sport. Co se lifestyleových sportů týče, situace by byla srovnatelná s horskými středisky, kde je populární snowboarding; ve Francii je to třeba Chamonix, ve Švýcarsku Grindelwald, v Kanadě Whistler, kde je obrovská komunita českých snowboardistů, atd. Na všech těchto místech je možné se setkat s podobnou dynamikou; na začátku je zde jistá živelnost a nejedná se o organizovaný masový turismus, ke kterému však později dochází s komercializací a globalizací.

Sportovní turismus charakterizuje Weed jako „sociální, ekonomický a kulturně-sociální fenomén současnosti, vytvořený unikátní interakcí aktivit, lidí a míst. Obsahuje stejný poměr aktivit i zážitků, a lidé a místa se vzájemně ovlivňují, aby tyto zážitky mohli vytvořit“ (Weed 2008: 20). Podle Malcolma se jedná o „všechny formy aktivní i pasivní účasti na sportovních aktivitách organizovaných za komerčním nebo nekomerčním účelem, které si vyžadují pobyt mimo domov nebo pracoviště“ (Malcolm, 2008: 247). Schwartzhoffová připisuje sportovnímu turismu velký ekonomický a společenský význam. Uvádí, že sportovní cestovní ruch je specifickou formou cestování a sport je také prostředkem propagace daného místa (Schwartzhoffová 2010: 97–98). Velký ekonomický význam sportovního turismu je zesílen, pokud se jedná o sport, který získává velkou popularitu a vzniká kolem něho mezi mladými lidmi boom, což platí v případě surfingu. Také to, že je tento sport prostředkem propagace daného místa, platí obzvlášť v případě Taghazoutu.

Dle Schwartzhoffové je nespočet hledisek, podle kterých se sportovní turisté liší, a podstata sportovních zážitků je tak mnohadimenzionální. Podle jejího členění je surfing v Taghazoutu pobřežním sportem rekreačního či aktivního sportovního turismu (Schwartzhoffová 2010: 90–100). Dle členění Weeda spadá do kategorie *účastnického sportovního turismu*, což je dovolená za primárním účelem sportu (Weed 2008: 248). Málokdy se jedná pouze o vedlejší aktivitu na dovolené a podle vlastních zkušeností a komunikace s ostatními turisty-surfaři soudím, že surfing je (skoro) vždy primárním a hlavním účelem jejich dovolené. Do Taghazoutu jezdí také profesionální surfaři, ale i ti sem jedou hlavně na dovolenou a jen tak si zajezdit, popř. natočit nějaká surfová videa.

Ekonomickým aspektem a vlivem sportovního turismu se zabývá Biddiscombe; podle něj se „sportovní turismus ... stal jedním z největších byznysů ve světě sportu ... a nejrychleji rostoucím sektorem „průmyslu cestovního ruchu“. Růst ekonomiky měst, regionů, a dokonce i samotných států je na těchto

sportovních turistech závislý. Sportovní akce pomáhají i k celkovému zlepšení míst, která turisté navštěvují (Biddiscombe 2004: 10). Tyto sportovní akce jsou nejčastěji jednorázové, jedná se například o závody, které přilákají turisty, místo tak zpopularizují a vytvoří turistickou infrastrukturu, která by jinak nevznikla. Mluvit o zlepšení v rámci dopadů kontinuálního a masového sportovního turismu by však bylo podle mého názoru zavádějící. Jak uvádím v článku dále, vznikají pozitivní, ale také negativní změny. Beier vnímá sport v rámci turistické nabídky jako zesilující multiplikátor, který umocňuje význam a popularitu cestovního ruchu v dané destinaci, zvlášť pokud se jedná o cestovní ruch cíleně zaměřený na sport jako na hlavní aktivitu (Beier et al. 2004: 208–212).

Tyto ekonomické aspekty sportovního turismu se v Taghazoutu projeví velmi zřetelně; před přívalem turistů to byla pouze malá rybářská vesnice, kde nebyla naprosto žádná turistická infrastruktura a služby. Obyvatelé vesnice dříve bydleli převážně v přílehlých kopcích a do vesnice se přesouvali za účelem rybaření. Nyní je nejvíce obydlenou částí vesnice okolí hlavní silnice a pobřeží, což jsou místa plná hotelů, apartmánů k pronajímání, restaurací, surfshopů, půjčoven surfů, obchodů a tak dále.

Vývoj v Taghazoutu

Lifestylová migrace způsobuje změnu přijímajícího prostředí, která nabírá různé formy v závislosti na její intenzitě. Pokud je vysoká, bývá označována za neokolonizaci. Tak tomu bylo i v průběhu roku 2013 při mých prvních předvýzkumech v Taghazoutu, kde se moji přátelé a informátoři, Tarik a Farid, vyjádřili o surfcampech jako o skryté a podlé neokolonizaci. Vypověděli, že rozvoj podnikání a turismu v Taghazoutu nejdříve považovali za pozitivní jev, který je pro vesnici přínosný; životní styl se zde pozvedl a místním obchodníkům se začalo dařit. S rozvojem podnikání a turismu zde však vzniklo také několik základen surfcampů, což byl jistý bod zlomu ve vývoji vesnice; ze začátku zde původní marocké obyvatelstvo v podnikání s těmito surfcampy zdravě soupeřilo, vítalo rostoucí turismus spojený s příchodem evropských společností a všichni za účelem podnikání v oblasti surfingu úspěšně kooperovali. Vliv surfcampů ve vesnici se však začal masově rozvíjet a převálcovávat drobná podnikání místních obyvatel, kteří nebyli schopni vlivu těchto obřích firem konkurovat.

Místní zaspali prvotní podnikatelskou příležitostí, které se chopili lifestyloví migranti. Tarik a Farid situaci považovali za „druhou skrytou kolonizaci“ a boj

proti „novodobým kolonizátorům“ ve formě „západoevropských vykořisťovatelů“: „Předtím to dělali alespoň na rovinu se zbraní v ruce jako válku, ale teď nás tady zneužívají takhle nepřímou a skrytě, ale o to je to podlejší!“¹¹

Dle vlastních výpovědí považují Farid a Tarik za nejhorší ze všeho fakt, že se zakladatelé surfcampů nejdříve tvářili jako „velcí přátelé“, oba jim v začátcích s jejich podnikáním pomáhali a kooperovali s nimi, a jen co se firmy ve vesnici usadily a začalo se jim dařit, otočili se k nim zády.

Na negativní postoj místních obyvatel začaly některé firmy a surfcampy reagovat. Na webových stránkách jednoho z největších surfcampů v Taghazoutu, Surf Berbere, jehož zakladatelé jsou dva Britové, stojí:

Doba byla na začátku těžká, místní neměli surfcampy rádi, jiný surfcamp několik místních obyvatel napálil a obecně panovalo ve městě negativní naladění proti jakýmkoli novým cizím surfařským společnostem. Po dvanácti letech tvrdé práce, četných místních iniciativách, spoustě úklidů pláží, darech místním surfařským klubům, sponzorování surfařských závodů a platbách za skate park si místní lidé Surf Berbere zamilovali (láska je možná trochu silné slovo, určitě nás mají rádi). Doufáme, že si nás zamilujete i vy! (<https://surfberbere.com/about-us/>).

Onen surfcamp, který „napálil několik místních obyvatel“, je s největší pravděpodobností Surf Maroc, vůbec první surfcamp ve vesnici, založený také dvěma Brity v roce 2003. Jedni z místních obyvatel, které zakladatelé využili, byli právě moji informátoři z řad místních obyvatel Farid a Tarik, které cituji výše. Vůči těmto zkušenostem se chtěl Surf Berbere vymezit.

Na svém webu také odkazuje na to, jak aktivně pomáhá. V roce 2015 měl na webu odkaz s názvem *Naše pomoc místní komunitě*, kde stálo:

Jsme jediná společnost, která zde začala pomáhat místní komunitě; zaměstnáváme místní lidi, začali jsme pomáhat místní základní škole a stále hledáme způsoby, jak zlepšit prostředí, ve kterém pracujeme. Vzděláváme děti ve školách, renovujeme místní školy, čistíme pláže a místa ve vesnici, dokonce jsme dali i finanční dotaci na to, aby se ve vesnici opravil systém odpadních vod. Rozumíme tomu, že žijeme v rozvojové části světa, a proto se snažíme zlepšit podmínky každého v komunitě.

---

¹¹ Citace z rozhovoru s Tarikem, 9. března 2013.

Odkaz se od té doby změnil, protože surfcamp mezitím velmi rozšířil své pole působnosti hned na několik projektů, které na svých stránkách jednotlivě rozvádí.¹² Jedná se o založení surfové školy pro místní děti, organizování závodů, opravu budovy místní školy a financování přestavby toalet, založení anglické školy pro děti a organizování čištění pláží.

Je otázkou, do jaké míry zde hraje roli upřímná snaha pomoci a do jaké míry je to populismus, protože majitelé si jsou moc dobře vědomi toho, že by se bez těchto aktivit nemohli ve vesnici chytit, situace byla opravdu vyhrocená a odpor k surfcampům a cizincům zde rostl. Udělala jsem na toto téma několik rozhovorů s informátorem Othmanem, který je manažerem restaurace a kavárny, která k surfcampu patří, a o majitelích surfcampu se vyjadřoval velmi kladně, že jim jde opravdu o to, něco tady změnit a pomoci. Podle mého názoru je tento dobrý úmysl důvěryhodný, a i kdyby byl předstíraný, tak výsledky jejich pomoci prokazatelně existují. Navíc jsou zatím jedni z mála, kteří tady nějakou větší iniciativu vytvářejí.

Zaměstnávání místních však není jen projev dobrého srdce, místním lidem jsou totiž vypláceny nižší mzdy, odpovídající marockému a nikoli evropskému standardu. Jedinou výjimku zde může tvořit lifestylový migrant, kterému nejde o peníze a je ochoten pracovat i za méně, obecně se však zaměstnávání místních finančně vyplatí.¹³ Tento fakt osobně nepovažuji za vykořisťování, protože jsou podle mého názoru ve finále obě strany spokojeny. Maročané mají i za stávajících podmínek na místní poměry velmi slušný plat.

Přestože se sice nejedná o prvotní motiv lifestylových migrantů, jsou to právě oni, kteří v oblasti jako první začnou s nějakou formou podnikání. Poté, co v Taghazoutu začali zakládat surfcampy a různě podnikat, nastal zde poměrně často popisovaný vývoj; vztahy mezi místními a migranty jsou zpočátku přátelské a rovnocenné, migranti sem však lákají další lifestylové migranty a turisty, místní si začínají všimnout podnikatelského potenciálu a ptát se, jestli nemají na toto podnikání větší nárok než „přivandrovalci“. Do situace následně vstupuje stát. Touto státní intervencí bylo v roce 2013 vydání nového nařízení, které stanoví, že je třeba mít k podnikání v oblasti surfingu licenci, kterou vydává *Royal Moroccan Surf Federation*, založená v lednu 2011. Některé surfcampy se na svých webových stránkách začali odkazovat na to, že licenci mají a jsou tak legální a kvalitnější.

---

¹² <https://surfberbere.com/project/>.

¹³ Podle výpovědí svých informátorů si číšníci a kuchaři vydělají 80 až 100 dirhamů za den, jejich měsíční plat je tedy zhruba 4 000 až 5 000 Kč. Manažer restaurace nebo surfcampu si vydělá 8 000 až 10 000 Kč měsíčně.

Od roku 2013 se také změnil přístup informátora Tarika, který se o surfcampech přestal vyjadřovat tak ostře, a dokonce uvažoval o spolupráci s nimi – chtěl organizovat závody se sponzorskou podporou jednoho surfcampu, který mu také nabídl, že by mohl mít v jeho prostorách výstavu svých surfařských sošek. Když jsem mu připomněla jeho ostré výroky z minulých let, odpověděl mi, že už je s majitelem daného surfcampu zadobře. Obě strany pochopily, že je lepší a výhodnější spolupracovat nežli bojovat.

Situace se tedy od vyostřeného roku 2013 poněkud uklidnila. Zasáhl stát, obyvatelé Taghazoutu se podnikatelsky probudili a cizí podnikatelé se také začali zajímat, jak by mohli přispět místní komunitě.

Typy lifestylových migrantů

V Taghazoutu jsem vypožorovala několik typů lifestylových migrantů, které se vzájemně velmi prolínají a jedna kategorie přechází do druhé. Všem je společný neekonomický aspekt jejich migrace; nejdříve si zvolí svůj životní styl a priority, a až druhotně řeší, jak toto rozhodnutí zrealizovat. To se přesně týká surfařů v Taghazoutu, kteří chtějí být primárně u oceánu a vln, jejich migrace se neděje za účelem vydělat si, ale jejím hlavním motivem je surfing.

Lifestyloví migranti také mají většinou společné vlastnosti, jakými jsou snaha o zdravý, alternativní, „dobrý“ životní styl, který zvláště u surfařů souvisí s tělesností. Společná jim může být i jistá skromnost, snaha žít lehce, nebýt vázán a jít s proudem tam, kam člověka zanesou. Být „drifterem“, který cestuje z jedné země do druhé bez nějakého trvalého bydliště nebo práce a pomalu ztrácí vazby se svou zemí původu. Nejčastěji má takový člověk práci, která není vázána na konkrétní místo, jako jsou informační technologie, spisovatelství, učitelství nebo řemeslná výroba (Kannisto 2014: 10–11). Těm, kteří vykonávají práci přes internet, se říká *digitální nomádi*. To opět naprosto přesně splňují lifestyloví migranti v Taghazoutu.

Mnoho lifestylových migrantů v Taghazoutu jsou „dobře zajištění srdcaři“, milují surfing víc než cokoli na světě a zároveň si tento životní styl mohou dovolit. Jednak díky dostupným finančním prostředkům, ale především díky vlastní nátuře; jistě skromnosti a lehkosti žití. Do Taghazoutu míří turisté převážně z Evropy, a z nich se následně lifestyloví migranti stávají; v místě se jim zalíbí natolik, že se rozhodnou trvale usadit.

Lifestylové migranty v Taghazoutu bych rozdělila zhruba na čtyři kategorie, které však nejsou pevně ohraničené a u každé hraje surfing více či méně významnou roli.

1. Lifestyloví migranti, kteří mohou dělat svou práci kdekoli na světě a vydělávají si nejčastěji na dálku přes internet; jako překladatelé, žurnalisté, designeři, správci internetových stránek apod. Do této skupiny bych zařadila také lidi, kteří si vydělávají nárazově např. jako produkční nebo manažeři apod., vydělají si dostatek peněz, aby pak někde mohli žít i několik měsíců bez práce. Reálné je to především u lidí z ekonomicky bohatších zemí.
2. Migranti, kteří si začali nějak vydělávat přímo v Maroku; nejčastěji prací instruktora, číšníka, kuchaře, fotografa apod. Setkala jsem se i s několika instruktory jógy a maséry.
Tyto dvě kategorie tvoří skoro výhradně surfaři, kteří chtějí v Taghazoutu žít, surfovat a nějak si přitom vydělávat na živobytí. Surfing je přitom jejich hlavním motivem k tomu, aby se usadili a co nejdéle zde zůstali. Typ vykonávané práce je až druhotný. Jedná se také nejčastěji o kategorii *soul surfer*, kterou popisují v následující kapitole.
3. Podnikatelé, kteří jsou spíše poskytovateli turistických služeb, využívající díry na trhu a know-how; v místě zakládají surfcampy, restaurace a podobně. Nemusí být nutně surfaři (ačkoli jimi často jsou), byznys je pro ně však prvotním motivem zůstat v Taghazoutu a tento motiv je daleko silnější než surfing.
4. Migranti, pro které je motivem pro život v Maroku partnerský vztah. Nevyklučuji, že se může jednat i o muže, setkala jsem se však pouze s dívkami, nejčastěji to byly Evropanky (popř. Američanky a Australanky). Ve všech případech, se kterými jsem se setkala, přijely jako turistky surfovat, zamilovaly se a nakonec, po určité době vztahu na dálku, se do Maroka přestěhovaly. Vydělávají si nejčastěji pomocí svému marockému příteli, který zde nějak podniká (např. pracují jako servírky, pomáhají s chodem obchodu, surfhousu apod.).

Primární motiv pro třetí a čtvrtou kategorii je tedy podnikání nebo partnerský vztah, nikoli surfing, jak jsem však uvedla, kategorie se prolínají a dívka ze čtvrté kategorie může zároveň odpovídat i kategorii druhé nebo první a mít překrývající se motiv pro to, zůstat v Taghazoutu. Setkala jsem se například s instruktorkou jógy spadající do druhé kategorie, která zde chtěla zůstat na každý pád a vztah s Maročanem její rozhodnutí pouze umocnil. Také jsem poznala dívku, pro kterou byl prvotní motiv partnerský vztah, ale zůstala žít v Taghazoutu i po rozchodu s místním přítelem a nadále si přivydělávala prací v jednom surfhousu, spadala tak do čtvrté i druhé kategorie.

Moji informátoři v Taghazoutu pobývali v místě průměrně dva roky. Nejdéle však 10–12 let v době výzkumu. Jedná se především o britské zakladatele surfcampů. První surfcamp byl britský Surf Maroc, jehož zakladatelé žili v Taghazoutu přes 10 let od roku 2003, nyní se pravidelně vrací. V roce 2016 žilo v Taghazoutu přes 10 let také pět zakladatelů dalších tří surfcampů. Pokud se migranti rozhodnou vrátit se do země původu nebo změnit destinaci, vrací se do Taghazoutu už jen jako turisté. Neznám případ migranta, který by pobyt přerušil a znovu se vrátil k trvalému usazení. Nejčastějším motivem návratu je právě surfing spojený s návštěvou přátel.

Pro ilustraci uvedu několik případových studií:

Z osmi migrantek, se kterými jsem byla v užším kontaktu, bydlí v Taghazoutu dodnes čtyři, a to Britka, Ruska, Australanka a Francouzka. Pro všechny hrál v rozhodnutí migrovat důležitou roli partnerský vztah s místním Maročanem. Jedna z informátorek z Rakouska byla v místě primárně z důvodu partnerského vztahu, zůstala však v Maroku i po jeho rozpadu a začala pracovat v místním surfcampu. Ze čtvrté kategorie se tedy transformovala do 2. kategorie. Nakonec se však vrátila zpět do Rakouska. Další informátorkou byla dívka z Indonésie, která spadala výlučně do 2. kategorie. V Taghazoutu žila dva roky a v roce 2014 se přestěhovala do Holandska.

Ve vesnici pobývá přes deset let také Francouz, podnikatel 3. kategorie, který je zakladatelem kavárny. V Tarikově surfhousu bydlel také Fin, který dlouhodobě pobíral podporu v nezaměstnanosti, která mu na živobytí ve vesnici bohatě stačila. V době výzkumu žil v místě necelý rok a měl v plánu zůstat minimálně několik dalších měsíců. Co do kategorie se jednalo o ukázkového „soul surfera“ (viz dále). Přes rok žil v Taghazoutu také Američan, který se živil prací přes internet a byl také zapáleným surfařem. Přes 6 let žil v Taghazoutu také Brit, který se živil jako fotograf v surfcampu. Po návratu do Velké Británie se pravidelně vrací jako turista-surfař za sportem a místními přáteli.

Jak jsem uvedla výše, situace ve vesnici byla poněkud vyostřená, zahraniční migranti především z řad podnikatelů neměli dobrou pověst a panovala vůči nim nevraživost. Postupně se ale situace zklidnila, místní začali také podnikat a obě komunity – migranti a místní obyvatelé – se začaly více propojovat. Hezkým příkladem takové spolupráce je právě Surf Berbere a mnoho dalších. V dnešní době spolu obě skupiny kooperují. Přesto je třeba ještě odlišit původní obyvatele a starousedlíky, původně rybáře a zpracovatele arganového oleje, kteří jsou nejčastěji rodiče mladých podnikatelů v oblasti turismu.

„Plynutí modré mysli“, surfařská mentalita a typy surfařů

Předtím, než se blíže zaměřím na mentalitu surfařů, nastínila bych zde jejich zevrubné rozdělení v rámci Taghazoutu, které se však dá podle mého názoru aplikovat na jakoukoli podobnou surfařskou destinaci. Podle mého názoru je možné rozdělení do zhruba pěti kategorií dle stupně pokročilosti a přístupu k tomuto sportu. Jednotlivé typy se však mohou proměňovat v čase, protože začátečník přechází do pokročilého, profesionál se může stát byznysmenem a tak dále.

1. **Začátečník** – člověk, který na surfu stojí úplně poprvé nebo nemá moc zkušeností a cílem jeho dovolené je naučit se surfovat. Není to nutně pravidlem, ale většina začátečníků jsou klienti surfcampů, které nabízí instruktory s lekcemi a málokterý začátečník jede do Taghazoutu na vlastní pěst. Výjimku mohou tvořit například lidé cestující s partou přátel, kteří jsou pokročilejší, nebo ti, kteří do Taghazoutu nepřijeli primárně za účelem surfingu. Začátečníci se většinou tolik neusazují jako lifestyleví migranti. Pokud ano, jedná se nejčastěji o dívky, které tak činí kvůli marockému partnerovi.
2. **Pokročilejší** – častěji cestuje na vlastní pěst, protože nepotřebuje instruktora, ale samozřejmě také může vyhledat surfcamp, pokud chce komfort a balíček. Pokročilejší surfaři však spíše vyhledávají soukromé ubytování v apartmánech, surfhousech nebo hostelech. Vyzorovala jsem, že příslušníků těchto dvou typů je v Taghazoutu většina.
3. *Soul surfer*¹⁴ – surfař tělem i duší a „srdcař“, kterého skoro nic jiného nezajímá. Surfing je pro ně všechno; životní filosofie, jistý druh „náboženství“, největší smysl života a jeho nejdůležitější náplň. Nedovedou si bez něj život představit. Přestože surfing ovládají na vysoké úrovni, nejedná se nutně o profesionály, kteří by se surfováním živili, a tyto ambice většinou ani nemají. Z tohoto typu se také stává nejvíce lifestylevých migrantů, kteří se v Taghazoutu trvale nebo dočasně usazují.

---

¹⁴ Váhala jsem, jak tento typ nazvat, až jsem dospěla k tomuto označení dle autobiografické knihy surfařky Bethany Hamiltonové z roku 2004, kterou od lásky k tomuto sportu neodradil ani útok žraloka, po němž přišla o celou paži, a surfingu se nadále věnuje na velmi vysoké profesionální úrovni (Hamilton, 2004). Bethany je samozřejmě extrémní příklad, ale její příběh je krásný a ukázkový v rámci přiblížení mentality tohoto typu surfařů, se kterými jsem se v Taghazoutu setkala.

4. Profesionál – surfař, který se tímto sportem živí hlavně jako závodník nebo prostřednictvím sponzorů a natáčení videí. Mnoho těchto profesionálních surfařů Taghazout navštívilo a navštěvuje, ale nevím o žádném konkrétním, který by se zde trvale usadil (do této kategorie nezahrnuji surfové instruktory).
5. Byznysmen – jedná se o surfaře, který v tomto sportu také podniká, např. na poli turismu, sponzoringu, organizování závodů atd.

Po celou dobu mého terénního výzkumu jsem bydlela v surfhousu informátora Tarika, ve kterém se v rámci výše popsaného rozdělení nejčastěji ubytovávali pokročilejší a soul surfers. Bydlelo zde také několik již zmiňovaných lifestyleových migrantů.

Pro tyto surfaře a návštěvníky domu byl surfing opravdu vším; točila se kolem něho většina hovorů, sledovala se surfová videa, řešili a analyzovali se jednotliví surfaři v nich, probíraly se vlny atd. Sám Tarik je přesně typ soul surfera a snaží se zaměřovat na tyto klienty. Pokud je možné nazvat surfing jistým druhem „náboženství“, potom je Tarikův surfhouse něco jako „chrám“ a skoro všichni jeho obyvatelé jsou stejného „vyznání“. Nesmírně si vzájemně rozuměli, i přes velmi rozdílné kultury z celého světa, a surfing byl pro ně pojícím článkem, silnějším než potenciální politické či náboženské neshody.

Tarik svůj surfhouse prezentuje jako místo, kde najdete atmosféru a klid, nikoli večírky a alkohol. Je to zapřísněný abstinent a odpůrce drog, žije pouze surfingem a přitahuje proto stejné typy lidí. Nikomu nic explicitně nezakazoval, přesto se v domě nekonal za celý můj skoro půlroční pobyt ani jeden večírek nebo nějaká větší konzumace alkoholu. Večery v domě jsme trávili poklidně, nejčastěji u čaje a nějakého surfového filmu, což by mnoha lidem mohlo připadat nudné, ale zapáleným surfařům to zcela vyhovovalo.

Náplň jejich dne je zhruba taková, že vstanou a jdou surfovat ještě před východem slunce, v tuto hodinu je ve vodě nejméně lidí (a také je úžasný zážitek sledovat východ slunce přímo z vody). Poté se vrátí, nasnídají, a podle předpovědi počasí a podmínek si vyberou spot, na který jít odpoledne a večer se západem slunce. Surfují minimálně dvakrát, ale často i třikrát denně. Oblíbené místo je tak zvaný *Killer Point*; už podle názvu je zřejmé, že se nejedná o místo pro začátečníky a je obtížné vůbec se na tento spot dostat, díky čemuž také není přeplněný. Podle Tarika je to jeden z nejlepších surfových spotů na světě a trénink zde je tajemstvím úspěchu místních surfařů, protože jsou na něm těžké vlny, které se zavírají jako barel.

Mentalitu těchto *soul surfers*, pro které je surfing drogou, popisuje zajímavým způsobem v knize *Blue Mind*¹⁵ vědec a mořský biolog Wallace J. Nichols, který uvádí, že „modrá mysl“ je „speciální neurologický stav mozku, který nastane, pokud jsme v blízkosti vody“. Je popisován jako meditativní stav klidu, vnitřního míru, jednoty a smyslu pro obecné štěstí a spokojenost. Surfing dostává mysl do stavu plynutí (*flow state*), vyznačujícího se nesmírným soustředěním a zároveň koncentrací bez námahy, při kterém ztrácíme pojem o čase. Zdá se, že na ničem jiném nezáleží, člověk si připadá skutečně naživu a ve své nejlepší formě. Nejzásadnějším kritériem, které vědci identifikují jako předpoklad stavu plynutí, je smysl pro výzvu, který opakovaně posouvá naše schopnosti – aktivita, jejíž neustálá novost zabraňuje tomu, aby se stala pouhým rutinním zvykem.¹⁶

Podle Nicholse je schopnost naladit se na „modrou mysl“ přirozeností člověka. Pokud existují lidé, kteří se vody bojí a voda jim tak žádný příjemný neurologický stav „modré mysli“ nepřináší, je to jen důsledek nějaké nepříjemné osobní zkušenosti (Nichols 2015).

S „modrou myslí“ je tedy neodmyslitelně spojen stav plynutí, kterým se zabývá psycholog Csikszentmihalyi a popisuje ho jako naprosté zaujetí životem, úplné ponoření do určité činnosti, radost z pocitu, že řídíme vlastní osud. „Optimální prožívání závisí na schopnosti ovládat děje, které v každém okamžiku probíhají v našem vědomí, a každý člověk ho musí dosáhnout na základě svého vlastního úsilí a tvořivosti“ (Csikszentmihalyi 1996: 15).

Nichols popisuje stav plynutí při surfingu stejně jako Csikszentmihalyi a spojením obou teorií by se dalo říci, že při surfingu nastává stav „plynutí modré mysli“; je to náročná aktivita, která vyžaduje dovednost a je tak stimulační. Při jejím vykonávání je pozornost zcela pohlcena a panuje naprosté soustředění. Jsou zde také dány jasné cíle, čeho chceme dosáhnout (chytit a sjet vlnu), a okamžitá zpětná vazba o přibližování k tomuto cíli. Patří sem sebezapomnění a změněné vnímání času a tato činnost je také silně návyková.

Tento stav podle mého názoru zažívají všichni surfaři a jeho intenzita roste s mírou zdatnosti v ovládání tohoto sportu. Myslím si také, že člověk se stavu plynutí spojeného se surfingem nemůže nikdy nabažit, protože pocit, kdy člověk stojí a jede na vlně, je neopakovatelný, opravdu se při něm zastaví čas a panuje

---

¹⁵ Nichols, J. Wallace: *Blue Mind*. New York 2015: Hachette.

¹⁶ *SURFER Magazine*, July 2015: 54–58; <https://www.oceanfdn.org/sites/default/files/Surfer%20Magazine%20June%202015.pdf>.

pouze pocit čirého štěstí. To mi potvrdili skoro všichni surfaři, se kterými jsem se kdy v životě setkala kdekoli na světě. Velmi obohacující je také nesmírná variabilita míst a jednotlivých surfových spotů, které je možné navštívit po celém světě. Člověk není v bazénu nebo někde v tělocvičně, ale v oceánu, kde jsou často nádherné pláže a svítí slunce. Krásné prostředí ještě umocňuje celkový dojem a pocit radosti z této aktivity.

Souhlasím s oběma autory v tom, že je možné vypěstovat si na tomto stavu plynutí „modré mysli“ závislost, kterou si surfaři z celého světa ukájí právě v Taghazoutu a je to jeden z hlavních důvodů trvalého usazování a lifestylové migrace. S ukájením závislosti na surfingu také souvisí to, že pokud závislí jedinci zrovna nesurfují, tak dělají všemožné aktivity, spojené se surfingem; dívají se na videa, mluví o surfařích a analyzují je, stejně jako Tarik se věnují umění inspirovanému surfingem a podobně.

Změny v Taghazoutu způsobené turismem a lifestylovou migrací

Vlivem působení cizinců nastalo ve vesnici několik změn; jak již bylo uvedeno, v šedesátých letech 20. století se zde s hippies rozšířil surfing, nejednalo se však o komerční aktivitu, na které by se dalo zbohatnout. Až od 21. století je možné mluvit o komercializaci a komodifikaci tohoto sportu spojené s vlivem turismu, médií a internetu. Na tyto vlivy začínalo postupně reagovat i místní obyvatelstvo, které v surfařích rozpoznávalo budoucí zákazníky. Můj informátor Jamil mi vypověděl, že jeho rodina patřila v Taghazoutu mezi průkopníky surfingu:

Můj strýc je z Banana Village, ten tady s tím začal v osmdesátých letech, byl to jeden z prvních surfařů v okolí. Dřív se tady lidi surfařům smáli, smáli se jemu i mě, byl jsem tady jeden z prvních. Když tady nějaké dítě běželo po vesnici se surfem, tak bylo terčem posměchu. A podívej se dnes (rozhovor s Jamilem, 19. října 2015).

Dnes je situace opravdu zcela jiná, nikdo se nikomu nesměje, ba naopak. Z místních surfařů, kteří se úspěšně umisťují i na některých mezinárodních závodech, jsou hvězdy vesnice. Malé děti, a dokonce i staří místní lidé se naučili, že surfing je pro Taghazout důležitý. Běžně se mi stávalo, že mě cestou z pláže zdravil nějaký místní muž, kterému mohlo být i kolem osmdesáti a který na mě

volal: „Dobrý surf? Vítej v Maroku!“.¹⁷ Stejně to mají naučené i malé děti, které podobné hlášky běžně pokřikují a určitě to nemají ze své hlavy, jejich rodiče bezesporu nějak podnikají v turismu spojeném se surfingem a ví, že surfaři jsou pro místo důležité, a tak tomu své děti učí.

Vyozorovala jsem zde také posun týkající se povědomí o udržování pořádku a chránění životního prostředí, které zde dříve moc nefungovalo. Je možná příliš generalizující tvrdit, že místní obyvatelé začali být pořádkumilovní díky vlivu Evropanů, iniciativa cizinců zde má ale rozhodně velký efekt. Díky iniciativě již zmiňovaného surfcampu v opakovaném čištění pláží a zavedení barelů jako odpadkových košů je zde odpadků stále méně a další lidé se tímto příkladem inspirují. Domnívám se, že rozmach turismu také přiměl správu města starat se o pořádek, aby Taghazout nezbuzoval špatný dojem. Začaly se zde postupně objevovat první kontejnery a odpadkové koše.

Vlivem působení zahraničních investorů spolu místní začali také o to více kooperovat a namísto původní rivality začala vznikat vzájemná solidarita. Není to nic organizovaného, každopádně si zde někteří z místních opravdu pomáhají, ačkoli jsou si jeden pro druhého konkurencí; např. Tarik má dobré vztahy s majitelem surfhousu, který s ním přímo sousedí, a stejně tak s bratry Omarem a Kamalem, kteří jsou mu ve vesnici velkou konkurencí (pronajímají čtyři apartmány, nově otevřeli surfhouse, jsou také instruktoři). Bylo běžné, že si vzájemně doporučovali a dohazovali klienty. Nemyslím si, že by vztahy mezi místními byly tak vřelé i bez působení cizinců ve vesnici. Navíc jsem takové chování v minulosti nepozorovala.

Další zaznamenanou změnou v Taghazoutu je velký úpadek pohostinnosti. Ještě v roce 2010 bylo zcela běžné, že majitel krámků, ve kterém si kupujete nějaký suvenýr a znáte ho sotva pár minut, vás pozve na čaj. Asi nejvíc mě fascinoval zážitek, kdy mě a kamarádku v témže roce pozval taxikář k sobě domů na rodinný oběd a jeho sestra nás pomalovala tradiční hennou a podobně. S rostoucím turismem je takové chování neudržitelné a tato nezištná pohostinnost postupně mizí. Nahrazuje ji klasický komerční prodej a je stále více ojedinelé, aby člověk něco dostal zcela zdarma.

Příval drog a alkoholu do vesnice spolu s turisty je podle mého názoru tou ze změn, která má asi nejsilnější dopad na místní obyvatele. V Taghazoutu je prodej alkoholu stále zakázán, a ještě donedávna se muselo jet do speciálních obchodů v Agadiru, kde byl oficiálně k sehnání jen pro cizince. V roce 2010 to

---

¹⁷ „Good surf? Welcome to Morocco!“

ještě nebylo snadno dostupné zboží a skrze turisty si Maročané v Taghazoutu obstarávali pití pro sebe. V surfcampech nebo surfhousech, které provozují cizinci, se i v minulosti bez problémů prodával alkohol dalším cizincům, kteří zde bydleli. Dostupnost alkoholu však začala postupně růst i v surfhousech, které vlastní místní a v dnešní době, když se člověk v nějaké restauraci nebo kavárně zeptá, jak by se dalo něco sehnat, majitelé většinou už mají nějakou lahev připravenou a sami si takto přivydělávají. Něco si přirazí a turistovi ušetří cestu do Agadiru. Je to jen o penězích; prodavači se vyplatí prodat Maročanovi lahev, protože má extra zisk, ze kterého může podplatit policii. A stejně tak člověk, který v Taghazoutu prodává alkohol turistům.

Problém však nastává v momentě, kdy se z místních stávají alkoholici. Na konzumaci alkoholu nejsou zvyklí, protože je oficiálně zakázaná, a často jsem se setkala s tím, že nemají míru, řeknou si „Když už tak už!“. Tarik mi k tomu řekl velmi přesné přirovnání, že když postavíte lahev alkoholu před Maročana, tak je úplně jedno, jestli má jeden litr nebo deset, prostě neodejde od stolu, dokud jí nevypije, i kdyby měl padnout. Je to řečeno s trochou mírou nadsázky, ale musím říct, že jsem tyto případy zaznamenala. Kvůli alkoholu skončila i kooperace a přátelství mezi mými hlavními informátory Tarikem a Faridem, jelikož Farid má s konzumací alkoholu problém a stejně tak jeho bratr. Tarik mi také vypověděl, že kvůli alkoholu špatně skončilo mnoho nadějných mladých surfařů z Taghazoutu. Několik z nich osobně znám a mohu tak jeho slova potvrdit.

Na mě samotnou měl pobyt v Taghazoutu opačný vliv; dala jsem si za celé měsíce snad jen jednu sklenici vína a na alkohol jsem asi po týdnu úplně zapomněla. Abstinence šla tak nějak ruku v ruce se surfingem, jelikož po prohýřené noci opravdu nelze vstát před svítáním a jít si zasurfovat. Mnoho lifeistylových migrantů usazených v Taghazoutu mi také vypovědělo, že pijí daleko méně a vůbec jim to nechybí. Vytváří tedy zcela opačný efekt než turisté, neovlivňují místní život, naopak jsou sami ovlivněni marockým způsobem života. Mě ovlivnil natolik, že jsem nepila ještě dlouho poté, co jsem se z Maroka přestěhovala do Madridu. Konzumace alkoholu je tedy podle mého názoru spojena spíše s nárazovým turismem než s dlouhodobou lifeistylovou migrací.

V neposlední řadě způsobuje vliv cizinců změny v sebeprezentaci marockých žen, v rámci partnerských vztahů a přístupu k sexualitě. Surfing byl v Maroku ze začátku výlučně mužský sport a mezi ženy se rozšířil daleko pozvolněji až koncem devadesátých let. Jedna z průkopnic tohoto sportu v Maroku, Hanane Lafram z města Mohammedia, začala surfovat v 19 letech, v roce 1997. Otec jí však surfing velmi striktně zakazoval, údajně ji i bil a ničil její surfy. Její láska k surfingu

však byla silnější, kompletně se od otce odřízla a je to dnes sedminásobná šampionka Maroka a velká inspirace pro ostatní mladé Maročanky.¹⁸ Příklad ženy jako Hanane, která tráví čas skoro výhradně s muži v rámci praktikování sportu, který byl ryze mužský, a ještě k tomu v bikinách nebo přiléhavém neoprenu, byl ojedinělý. V Maroku sice není striktní povinností žen zahalovat se, v devadesátých letech však bylo spíše ojedinělé vidět ženu bez *hijabu*. Životní styl Hanane tak připadal mnoha lidem včetně jejího otce zcela nemravný a nepřipustný. Masové rozšíření sportu, který přímo vede k odhalování, je v jistém smyslu převratné, surfing tak svým vlivem přesahuje rámec pouhého sportu a jeho praktikování má další společenské následky, jako je způsob oblékání a sebezprezentace žen. Vlivy k tomuto posunu jsou mnohostranné (médiá, internet, globalizace) a velkou roli hraje právě vliv surfařek-turistek a usazených lifestylových migrantek.

Netvrdím však, že fyzické odhalení žen je výrazem jejich svobody a surfing je tak osvobodil. Podle mého názoru je výraz svobody každé ženy v její možnosti volby; pokud se chce na pláži odhalit, nechť to udělá, aniž by tím riskovala opovržením, pokud se cítí lépe v *hijabu*, nechť ho nosí. Úcta by jí však měla být projeována bez ohledu na to, zda je zahalená, či nikoli.

Rozšíření surfingu na možnost této volby poukázalo. V Maroku je sice zahalování žen věcí osobní preference v tom smyslu, že není oficiálně vyžadováno, liší se však podle oblasti a podle zvyků každé konkrétní rodiny. V tomto ohledu je Taghazout stále poněkud konzervativní ve srovnání s marockými velkoměsty a bikiny zde dodnes způsobují mírný rozruch. Starší generace tyto změny sleduje spíše nevraživě nebo je fascinována – dle vyprávění i z vlastní zkušenosti mohou říci, že je běžné, pokud se na pláži opaluje žena v bikinách, posadí se v její blízkosti nějaký muž a upřeně na ni civí, což vydrží i několik hodin. Tělesné odhalování je považováno za signál, že je daná žena k mání, a asociativně vyvolává dojem vyzývavosti v kontrastu k zahalení, které je spojené s cudností. Mnoho místních mužů nechápe, že se pouze opalujete a opravdu nechcete nikoho svádět ani si hledat potenciálního partnera.

Mladší generace příliv obnažených turistek spíše vítá, a ačkoli je nemožné dělat generalizující tvrzení, že jsou takoví všichni, mnoho z místních mladíků je poněkud promiskuitní a svádí zde každou z nich.¹⁹ To vede také ke vzniku mnoha lifestylových migrantek.

---

¹⁸ Nicolas Rousson: *Maroc, le surf trip royal!* 2005. <http://www.kristenpelou.com/Portfolio/Trips/2005-11Maroc.html>.

¹⁹ Tarik toto chování popsal zcela v souladu s mým vlastním pozorováním v našem rozhovoru z 16. října 2014: „Pokud vidíš v Taghazoutu místní dívku, je to jako WOW! Jsou hodně tradiční, doma,

V Taghazoutu a vůbec v Maroku se také významně mění s turismem a vlivem lifestylových migrantů přístup k sexuální orientaci. Akt mezi jedinci stejného pohlaví je v Maroku stíhaný trestný čin, a to ovlivňuje i turismus. Obrovský skandál se stal 6. října 2014, pár dní před začátkem mého terénního výzkumu. V britských novinách vyšel článek o turistovi jménem Ray Cole s britským občanstvím, kterého zadržela policie v Marrákeši spolu s jeho marockým přítelem a odsoudila ho k odnětí svobody na čtyři měsíce za trestný čin „homosexuálního aktu“.²⁰ Šokující na celé záležitosti je to, že oba byli vězněni pouze na základě soukromých fotek a zpráv, které našli policisté v jejich mobilních telefonech, a zadrženi byli proto, že je policii s největší pravděpodobností nahlásil recepční v hotelu, kde bydleli.

Celý případ měl velmi dalekosáhlý dopad na turismus; vyprovokoval silný odpor veřejnosti, vzniklo mnoho celosvětových kampaní, aby se turisté Maroku vyhýbali, a internetová petice, aby byl Cole propuštěn. Cestovní kanceláře ve Velké Británii zaznamenaly velký pokles zájmu o Maroko; podle internetových stránek Trivago.com, kleslo skoro na polovinu vyhledávání Marrákeše a Denise Bartlett, mluvčí těchto stránek, uvedla, že je to opravdu obrovský pokles, ke kterému dojde jen málokdy. Celkové vyhledávání hotelů v rámci Maroka kleslo o 31 procent.²¹

Podle mého názoru se toto téma velmi dynamicky a rapidně proměňuje s turismem; homofobní zákony turisty jednak významně odrazují od návštěvy země, zároveň je však pravděpodobné, že se postih bude postupně zmírňovat v závislosti na strachu o pokles cestovního ruchu. Názor místních mladých lidí se také mění s turismem a lifestylovou migrací, toto téma přestává být tabu, objevuje se stále častěji a setkat se s někým, kdo má jinou než heterosexuální orientaci není tak ojedinělé.

---

připoutané k rodině. Nejsou tady žádné dívky, takže kluci totálně blázní a jdou po jakékoli Evropance! A nemyslím si, že to dělají proto, že chtějí emigrovat, pro ně je to prostě jenom hobby, flirtovat s nimi a svádět je. Ale když tohle budeš dělat, tak se brzy zblázníš. Je to jako v surfinhu, když budeš brát hodně sračkových vln, tak je v další minutě zapomeš. Já si raději počkám na nějakou velkou pěknou vlnu, kterou si budu pamatovat.“

²⁰ *The Guardian* – British man jailed for four months in Morocco ‘for being gay’, 6. října 2014; <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/06/british-man-ray-cole-70-jailed-four-months-morocco-gay>.

²¹ *Daily Mail Online* – UK holidaymakers shun Marrakech with travel searches down by HALF after British tourist jailed for ‘homosexual acts’, 9. října 2014; http://www.dailymail.co.uk/travel/travel_news/article-2785383/UK-holidaymakers-shun-Marrakech-Trivago-uk-travel-searches-HALF-British-tourist-jailed-homosexual-acts.html.

Závěr a reflexe situace po osmi letech

Terénní výzkum k diplomové práci jsem dokončila v roce 2015 a od té doby jsem se do vesnice nevrátila. Jsem však v kontaktu s přáteli z řad místních obyvatel i lifestylových migrantů a změny v místě sleduji takto na dálku.

V Taghazoutu nastal posun v mnoha sférách, který je silně znát jen za pět let, co jsem místo navštěvovala a prováděla následný výzkum. Všechny změny se dějí vlivem surfingu, který do Taghazoutu přivedl turismus a lifestylová migrace; mění se ráz místa, zvyky, mezilidské vztahy i krajina. Nemyslím si, že se jedná o dopady a změny vyloženě negativní, jak je původně místní obyvatelé vnímali. Stát začal řešit záležitost legálnosti podnikatelů, někteří lifestyloví migranti, kteří zde podnikají, začínají nějak přispívat místní komunitě a tím ovlivňovat ostatní cizince, protože jejich aktivity mají pozitivní odezvu, která ústí v marketingový úspěch. Místní se také začínají pomalu podnikatelsky probouzet. Zatím vše nasvědčuje tomu, že situace vede k jakési pozvolné harmonizaci. Pokud by vše pokračovalo dosavadním tempem a duchem, domnívám se, že by byl vývoj v Taghazoutu spíše pozitivní.

Mnoho studií antropologie turismu řeší ve vztahu k turismu například vývoj místního prostředí, lidové umění a řemesla. Poukazuje na to, jak je konstrukce místních tradičních identit, vyjádřených v řemeslech, festivalech, architektuře a kuchyni, poháněna státní politikou a komerční strategií (Kearney 1995: 555–556). V případě Taghazoutu s turismem přichází zcela nový fenomén, surfing, s ním však roste zájem o místní a autentické komodity jako např. tradiční marocké jídlo. Turisté nechtějí jen surfovat, ale také poznat něco z marocké kultury. V místě se tedy vedle gastronomie rozmohly další „zábavné“ aktivity jako například jízda po pláži na velbloudovi (se surfem v podpaží).

V Taghazoutu tedy dochází s rozvojem turismu k manifestaci spojení globální-lokální. Globální fenomén surfing se potkává a prolíná s lokální kulturou a tradicemi. Podle Teo a Hiong Li by na turismus nemělo být nahlíženo skrze tuto dichotomii; globalizace je podle něj zprostředkovávána lokálně utvářenými vztahy, jako jsou kulturní tradice, mocenské poměry odehrávající se v určitém místě a emocionální vazby, které lidé k daným místům mají. Nejde o to, postavit proti sobě pozitivní a negativní dopady turismu; globalizace propojuje vnitřní s vnějším, jelikož funguje na několika úrovních (místní, národní, regionální a globální) a spojuje tak mnohočetné struktury a prostředky jak v rovině konkurence, tak spolupráce. Pro turismus působí dyáda globální-lokální jako dialektický proces; nejde o balancování mezi „dobrým“ a „špatným“, ale o schopnosti

Turistky-surfařky na velbloudovi na pláži v Taghazoutu. Foto L. Remešová.

turismu reagovat na mnohočetné vstupní zdroje, které ho utváří (Teo – Hiong Li 2003: 302).

Sutton definuje vztah turisty a místního obyvatele tak, že je založen na sérii setkání, přičemž návštěvníci si hlavně chtějí užít nějakou zábavu a funkcí hostitelů je toto přání zajišťovat (Sutton 1967). Úkolu zajistit turistům nějakou zábavu se zhostil obrovský turistický resort „Taghazout bay“, který se nachází v bezprostřední blízkosti Taghazoutu. Rozpíná se 4,5 km po celém pobřeží od Taghazoutu až k vesnici Tamraght na rozloze 615 hektarů.²² Je zde také zázemí pro surfaře, „surfers village“ (vesnice pro surfaře) s názvem *Tadenga*, která má rozlohu více než 5 hektarů a jedná se o zásadní část celého resortu.

²² Rozsah projektu je možné vidět na YouTube videu s názvem *Station touristique Taghazout Bay*; <https://youtu.be/LWqsYGL6aDE>.

Jak je uvedeno na webových stránkách, Tadenga

zahrnuje opravnu surfařského vybavení a sklad surfařského vybavení, který nabízí asi 130 prken všech velikostí, což představuje největší výběr v regionu. V Tadenga si návštěvníci mohou užít také velkou místnost na jógu s výhledem na moře, kde pravidelně dvakrát denně probíhají lekce. Součástí je i velká tělocvična s nejmodernějším vybavením a stroji pro různé sportovní aktivity 24 hodin denně 7 dní v týdnu (<https://www.taghazoutbay.ma/en/tadenga.php>).

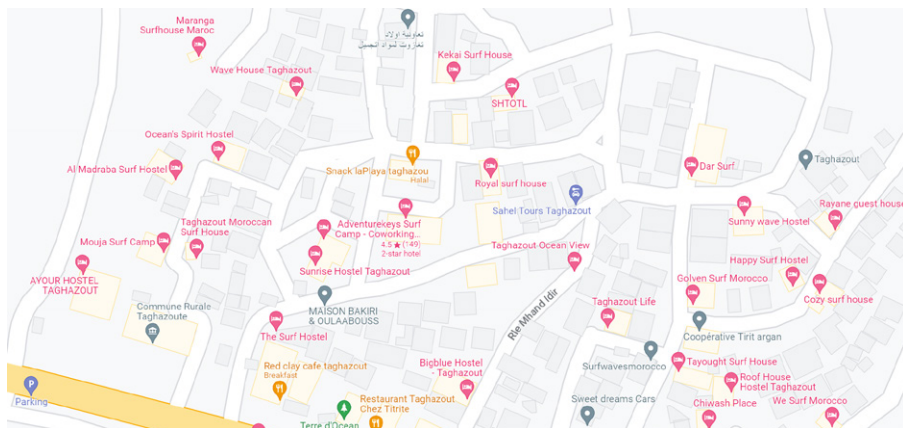
Tento resort je však spíše alternativou pro ty, kteří chtějí celý balíček jako v surfcampu a nějaký vysoký (evropský) standard.²³ Jeho cílovou skupinou tedy nejsou primárně baťůžkáři a surfaři, kteří cestují na vlastní pěst. Kdo mohl výstavbou resortu potenciálně nějak utrpět, jsou zahraniční surfcampy, protože jejich klienti jsou podobná cílová skupina, která by navštívila i resort; ti, kteří chtějí komfort, balíček, plánování a bezpečí. Lidé, kteří přijeli nejen za surfingem, ale taky za večírky a zábavou, která v Taghazoutu prakticky není. Alkohol se tady sice koupit dá, ale není zde nic jako kina, bary či diskotéky.

Mou predikcí v diplomové práci bylo, že se mnoho lidí „odplaví“ do resortu a ve vesnici zůstanou spíše ti, kterým jde primárně o surfing; baťůžkáři, drifteři, dobrodružové a „srdcaři“, soul surfeři... Nastane jistý návrat ke kořenům a Taghazout se stane zase o něco více alternativním, undergroundovým a hippie, a proto také ještě přitažlivějším pro lifestylové migranty. Dle výpovědí mých informátorů však k takové změně nedošlo a Taghazout se naopak za posledních několik let stal daleko více komerčním.

V době mé první návštěvy v roce 2010 byly v Taghazoutu dva větší surf campy, a to Surf Berbere a Surf Maroc. Jak sami zakladatelé uvádí na svých stránkách, obě společnosti se obrovsky rozrostly. Surf Maroc má nyní čtyři

---

²³ Záměrem projektu je být vůbec prvním pobřežním resortem v celém Maroku. Projekt je součástí národní marocké turistické strategie „Vision 2020“. Jedná se o nové, prakticky soběstačné městečko s veškerým komfortem a službami; bude zde velké golfové hřiště s 27 jamkami na rozloze 76 ha. Aspirací je udělat z Taghazoutu přední destinaci pro golfisty z celého světa. Vedle zázemí pro surfaře, surfshopů a opraven surfů atd. v resortu nalezneme také restaurace a kavárny, galerie, obchodní centra, kina, bazény, relaxační zóny na pláži, lázně, tenisové kurty, fitness centra atd. Nachází se zde 9 hotelových komplexů, které jsou schopny ubytovat bezmála 8000 návštěvníků. Jedná se o bungalovy, hostely pro mladé, luxusní hotely, turistické a rezidenční komplexy. Zvláštní důraz je kladen na sportovní infrastrukturu a volnočasové aktivity se zřízením plážového klubu, golfových, tenisových, surfařských a fotbalových akademií. Viz Taghazout Bay – oficiální stránky <http://www.taghazoutbay.ma/index.php/en/>.

Mapa části města, která byla původně turisticky nezasažena tak rozsáhlým ubytováním (nejen pro surfaře); zdroj: <https://www.google.com/maps/>

domy v různých lukrativních lokalitách při pobřeží, dále bar a obchod.²⁴ Surf Berbere rozšířil na kavárnu s restaurací, další apartmány a obchod. Jak je uvedeno v rozhovoru s Jamesem Baileyem, který společnost založil v roce 2008; „to, co začalo jako byt se střešní terasou a několika ložnicemi, se nyní proměnilo v prosperující podnik na marockém západním pobřeží.“²⁵

V místě nalezneme desítky dalších surfcampů a míst k ubytování, které se nově nachází i v kopci nad městem, kde původně bydleli jen starousedlíci. Před deseti lety v této oblasti prakticky neexistovalo oficiální ubytování a místní tam pouze ze známosti pronajímali nějaký pokoj. Nyní se zde nachází několik desítek ubytování (nejen pro surfaře), jak můžeme vidět na *Google Maps*, kde se navíc zobrazuje pouze část ubytovacích prostor, které se nově v místě nachází.

V říjnu 2022 se za městem také konala obrovská třídní akce *Taghazout Surf Expo*,²⁶ která byla popisovaná jako „první mezinárodní surfová show v Maroku a v celé Africe“. Což samo o sobě vypovídá o tom, jak moc je toto místo pro surfing důležité a jak se stalo známým. Jednalo se o prostor o rozloze 4000 m² s 35 stánky pro výrobce vybavení, značky surfového oblečení, surfcampy,

²⁴ Viz <https://surfmaroc.com/en/surfmaroc/#block-1>.

²⁵ Viz <https://surfberbere.com/>.

²⁶ Viz <https://taghazoutsurfexpo.com/>.

surfové školy, specializované cestovní kanceláře, umění a tak dále. V místě se konalo mnoho koncertů, přednášek a dalších aktivit spojených se surfingem.

Ve vesnici kromě surfcampů a surfhousů vzniklo také několik coworkingových domů, míst, kde mohou pracovat digitální nomádi, kteří nejsou nutně surfaři. Jedním z takových míst je například *Sun Desk*, „což je komunita coworkingu (spolupracování) a spolubydlení, která se nachází se ve slunné surfařské vesnici Taghazout v Maroku.“²⁷

Když jsem výzkum dokončovala, byla také v plánu velká intervence státu a razantní zásah do prostředí vesnice. Stát chtěl zabrat celý pás kolem pobřeží, který je oficiálně ve státním vlastnictví a většina restaurací či apartmánů zde byla vystavena bez povolení. Původní obyvatelé Taghazoutu vlastní půdu v kopcích, kde mají i svá obydlí, někteří se však začali stahovat více k pobřeží a začali zde bez povolení stavět. Mnoho let tento problém nikdo neřešil, protože Taghazout byla malá vesnička, kde se nic zásadního nedělo, a stát se o toto místo prakticky nezajímal. S rozvojem turismu však začal situaci řešit, zavedl systém licencí pro provozovatele různých podnikání a nyní se zaměřil i na pozemkovou situaci.

Za osm let již státní zásah podstatně změnil podobu pobřeží vesnice, kde byla nelegální výstavba. V roce 2021 jsem se opětovně spojila s mým přítelem a informátorem Rachidem a bavila jsem s ním na toto téma. Vypověděl, že stát opravdu mnoho míst zabral a postavil u pobřeží nové velké budovy a vesnice také za posledních několik let ztratila své kouzlo, hippie ducha. Místo začalo být čím dál tím více komerční a turistické, srdcaři a baťůžkáři jezdí více do jiných přilehlých vesnic, jako je například Tamraght, Aourir které se říká Bananna Village nebo Imsouane.

Další obrovskou změnou byla pandemie covidu-19. Jelikož Taghazout žil převážně z turismu, následky byly dalekosáhlé. V roce 2021 jsem také mluvila s mým klíčovým informátorem Tarikem, který mi sdělil, že hodně lidí ve vesnici totálně zkrachovalo a muselo si najít práci jinde a přestěhovat se. On sám ve vesnici zůstal se svou manželkou, lifestylovou migrantkou z Ruska, otevřel si nový krámk s uměleckými předměty, které nyní vyrábí ve velkém, a dům, ve kterém má svůj surfhouse, koupil do osobního vlastnictví. K situaci mi vypověděl:

Vůbec mi to nevadí. Ten dům jsem koupil, mám aspoň dost času a klid na to, vyrobit všechny umělecké předměty do svého obchodu. Je o to velký zájem a já jsem to prakticky ani nestíhal vyrábět. Nijak se tím nevzrušuju, tuhle situaci stejně nemůžu změnit.

---

²⁷ Viz <https://www.sun-desk.com/>.

Jeho osud je však v rámci vesnice ojedinělý a místo se z pandemie vzpamatovává jen pozvolna.

Taghazout je tedy místem, které prošlo za posledních 13 let od mé první návštěvy obrovskými změnami. Způsobili je turisté, surfaři, lifestyloví migranti, nový resort v blízkosti vesnice a také samotný stát. V neposlední řadě se na rázu místa podepsala také pandemie. Je proto výzvou do vesnice se vrátit a udělat v místě nový reflexivní výzkum, který by dané změny detailněji zmapoval.

Lucie Remešová je absolventkou magisterského oboru Obecná antropologie na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, kde v současné době dokončuje doktorandský program Obecná antropologie – Integrální studium člověka. Mezi její odborné zájmy patří antropologie turismu, sportovní a duchovní turismus, lifestylová a romantická migrace. Kromě Maroka je oblastí jejího zájmu také Peru, kde se zabývá především turismem, privilegovanou migrací a koloniálními dopady na současnou společnost. Kontakt: lucie.remesova@gmail.com

Použitá literatura a prameny

- Beier, Klaus a kol. 2004. „The Importace of Sports in Tourism. Measurement of the Customer Satisfaction by the ISL Approach.“ *Journal of Sport Tourism* 9, 2004, 2: 208–212.
- Benson, Michaela – O’Reilly, Karen. 2009. „Migration and the Search for a Better Way of Life. A Critical Exploration of Lifestyle Migration.“ *Sociological Review* 57, 2009, 4: 608–625.
- Biddiscombe, Robert. 2004. *The Business of Sport Tourism*. London: Sport Business Group.
- Clarke, Andy. 2009. *Camping Morocco. Inspected Campsites and Surf Spots*. Kent: Vicarious Books.
- Csikszentmihalyi, Mihaly. 1996. *O štěstí a smyslu života. Můžeme ovládat své prožitky a ovlivňovat jejich kvalitu?* Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Disman, Miroslav. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost. Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- Ellis, Carolyn. 2003. *The ethnographic I. A methodological novel about autoethnography*. Walnut Creek: AltaMira Press.
- Hamilton, Bethany. 2004. *Soul Surfer. A True Story of Faith, Family, and Fighting to Get Back on the Board*. New York: Pocket books + Simon & Schuster.
- Hammersley, Martin – Atkinson, Paul. 1995. *Ethnography. Principles in Practice*. London – New York: Routledge.
- Hinch, Tom – Higham, James. 2009. *Sport and Tourism. Globalization, Mobility and Identity*. Oxford: Elsevier.

- Hull, Stephen Wayne. 1976. *A Sociological Study of the Surfing Subculture in the Santa Cruz Area*. San Jose: San Jose State University.
- Chenail, Ronald J. 1997. „Keeping Things Plumb in Qualitative Research.“ *The Qualitative Report* 3, 1997, 3: 1–8.
- Kannisto, Päivi E. 2014. *Global Nomads. Challenges of Mobility in the Sedentary World*. Tilburg: Tilburg UP.
- Kaufmann, Jean-Claude. 2010. *Chápající rozhovor*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Kearney, Michael. 1995. „The Local and The Global. The Anthropology of Globalization and Transnationalism.“ *Annual Review of Anthropology (University of California)* 1995, 24: 547–565.
- Lawler, Kristin. 2010. *The American Surfer. Radical Culture and Capitalism*. New York: Routledge.
- Malcolm, Dominic. 2008. *The Sage Dictionary of Sport Studies*. London: Sage.
- Nichols, J. Wallace. 2015. *Blue Mind*. New York: Hachette Book Group.
- O'Reilly, Karen. 2000. *The British on the Costa del Sol*. London: Routledge.
- O'Reilly, Karen. 2003. „When Is a Aourist? The Articulation of Tourism and Migration in Spain's Costa del Sol.“ *Tourist Studies* 3, 2003, 3: 301–317.
- Remešová, Lucie. 2016. *Surfing jako klíčová příčina sociální a kulturní změny marockého Taghazoutu*. Rkp. Nепublikované diplomové práce obhájené na Fakultě humanitních studií UK v Praze.
- Schwartzhofová, Eva. 2010. „Sportovní turismus.“ *Tělesná kultura* 33, 2010, 2: 97–106.
- Stöckelová, Tereza – Abu Ghosh, Yasar. 2013. *Etnografie. Improvizace v teorii a terénní praxi*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Sutton, Willis. 1967. „Travel and Understanding. Notes on the Social Structure of Touring.“ *International Journal of Comparative Soctology* 8, 1967, 2: 218–223.
- Teo, Peggy – Hiong Li, Lim. 2003. „Global and Local Interactions in Tourism.“ *Annals of Tourism Research* 30, 2003, 2: 287–306.
- Warshaw, Matt. 2010. *The History of Surfing*. San Francisco: Chronicle Books.
- Weed, Mike. 2008. *Sport & Tourism. A Reader*. London: Routledge.
- Wiesner, Adam. 2017. *Jediná jistota je změna. Autoetnografie na transgender téma*. Bratislava: VEDA.

Internetové zdroje

- Art by Tyler Warren. <http://www.artbytylerwarren.com/>. [2016-01-07].
- Club of the Waves. <http://www.clubofthewaves.com/surf-artist/>. [2016-01-30].
- DailyMail Online – UK holidaymakers shun Marrakech with travel searches down by HALF after British tourist jailed for ‚homosexual acts‘, 9. října 2014. http://www.dailymail.co.uk/travel/travel_news/article-2785383/UK-holidaymakers-shun-Marrakech-Trivago-uk-travel-searches-HALF-British-tourist-jailed-homosexual-acts.html [2015-12-20].
- Facebook - Fahd Hand Shaped Surfboards. <https://www.facebook.com/Fahd-Hand-Shaped-Surfboards-168332720006880/>. [2016-01-07].
- IMDb (Internet Movie Database). Soul Surfer (2011). <http://www.imdb.com/title/tt1596346/>. [2015-12-16].

- Lonely Planet Morocco. <http://www.lonelyplanet.com/morocco/taghazout>. [2015-11-28].
- PlaygroundTravel – o nás. <http://www.playgroundtravel.cz/o-nas/>. [2016-01-07].
- Quiksilver Czech & Slovak Surfing Championship. <http://www.surfchamp.cz/quiksilver/>. [2016-01-07].
- Rousson, Nicolas. 2005. *Maroc, le surf trip royal!* <http://www.kristenpelou.com/Portfolio/Trips/2005-11Maroc.html>. [2015-12-10].
- Royal Moroccan Surf Federation. <http://www.fedesurfmoroc.com/>. [2015-12-13].
- Sahara Surf Morocco. <http://www.saharasurfmorocco.com/CSM.htm>. [2015-12-10].
- Save the Waves – World Surfing Reserves – Huanchaco. <http://www.savethewaves.org/programs/world-surfing-reserves/reserves/huanchaco/>. [2015-12-08].
- Sun Desk. www.sun-desk.com. [2023-03-17].
- Surf Art. <http://www.surfart.com/>. [2016-01-30].
- Surf Berbere. About us. <https://surfberbere.com/about-us>. [2015-04-04, 2023-03-17].
- Surf Maroc – About us. <https://surfmoroc.com/en/surfmoroc/#block-1>. [2023-03-17].
- SURFER Magazine, July 2015. <https://www.oceanfdn.org/sites/default/files/Surfer%20Magazine%20June%202015.pdf>. [2015-10-29].
- Taghazout bay – oficiální stránky. <http://www.taghazoutbay.ma>. [2023-02-08].
- Taghazout Bay – Surf Academy Tadenga. <https://www.taghazoutbay.ma/en/tadenga.php>. [2023-02-08].
- Taghazout Surf Expo. <https://taghazoutsurfexpo.com/>. [2023-03-17].
- The Guardian – British man jailed for 4 months in Morocco ‘for being gay’, 6. října 2014. <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/06/british-man-ray-cole-70-jailed-four-months-morocco-gay>. [2015-12-18].
- The Sporting Blog. <https://thesporting.blog/blog/2017/4/27/businessofsport-with-the-surf-company-big-boss#:~:text=James%20Bailey%20is%20the%20grand,he%20founded%20back%20in%202008>. [2023-03-17].
- UNWTO – Glossary Tourism terms. <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>. [2023-02-18].
- WannaSurf – Morocco South. <https://www.wannasurf.com/spot/Africa/Morocco/South/index.html>. [2023-03-17].
- YouTube – Station touristique Taghazout Bay. <https://youtu.be/LWqsYGL6aDE>. [2015-11-28].

Call for Papers

17. května 2023 | Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha, Česká republika

Workshop:

Udržitelná a soběstačná společnost? Otázky a trendy historického výzkumu

Organizátoři:

Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i.
Rada programu Cooperatio Univerzity Karlovy

Anotace:

Zijeme v době, která nás neúprosně staví před nutnost zamýšlet se nad jejími aktuálními a alarmujícími krizovými jevy, spojenými s energetikou, zásobováním potravin, bezpečností, pandemií aj. Jedná se o výzvu pro politiky, kteří se musí s těmito procesy vyrovnávat a jednat. Současně je o to důležitější studovat minulost, neboť i krizi lze vnímat jako výzvu k „probuzení“ či modernizaci.

Otázky spojené se společností, udržitelností, soběstačností či stabilitou nejsou jen aktuálním a snad i poněkud módním tématem rozvíjeným tváří v tvář současné komplexní krizi globalizace, nicméně vyvolávaly pozornost i v minulosti. Míra stability společnosti se projeví v době krizových situací či válečných konfliktů, kdy dojde ve zvýšené míře k riziku narušení systému a zavedeného řádu. Vystává tak otázka, do jaké míry je společnost v časech krize či nestability odolná různým otřesům, které mohou vést až k sociální anomii, tedy rozvratu společnosti, a následně konfliktům uvnitř společnosti i v mezinárodních vztazích, což pak paralelně vyvolává aktivity různých sociálních revolucionářů či vede až k destrukci systému.

K myšlence soběstačnosti a udržitelnosti lze přistupovat z různých úhlů pohledu. Lze ji zkoumat třeba optikou jednotlivce (společenských skupin), resp. jeho odvěké snahy o udržení osobní nezávislosti (autarkie). Tuto myšlenku však lze vztáhnout na celá společenství, včetně států, či dokonce na rovinu globální. Je zde tedy například prostor rozvinout ji v diskursu politologickém (teorie mezinárodních vztahů), resp. historickém (dějiny mezinárodních vztahů), přičemž se zde nabízí příležitost pro mezioborový dialog. Podobně má téma soběstačnosti a udržitelnosti potenciál i z pohledu mnoha dalších dílčích oblastí historické vědy a lze jej promyšlet například za využití metod historické antropologie, tradičních hospodářských a sociálních či komparativních dějin (alternativa k trhu, tradiční vs. moderní), kulturních či transnacionálních dějin.

Rozdílné akcenty ve zkoumání povahy fenoménu soběstačnosti a udržitelnosti jsou předpokladem pro obohacující diskuzi zastánců různých směrů (škol) v současné historické vědě. Uvítáme účast badatelů zaměřených na různá období a fenomény v dějinách. Cílem našeho workshopu je právě vytvořit prostor pro dialog mezi nimi.

Rada programu Cooperatio Univerzity Karlovy ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd České republiky si proto dovoluje na workshop pozvat mladé badatele/badatelky, doktorand/ky a postdoktorand/ky, resp. juniory z univerzitních institucí a historických výzkumných pracovišť. Návrhy příspěvků, obsahující téma a anotaci (do 900 znaků vč. mezer) a krátký odborný životopis předkladatele o rozsahu max. 1 normostrany, prosím zašlete do 28. února 2023 na adresu: jaroslav.valkoun@ff.cuni.cz. Jednací řečí bude čeština, příspěvky je možné navrhnout a přednést i v anglickém jazyce. Délka referátu je proponována na 20 minut.

UNIVERZITA
KARLOVA

Akademie věd
České republiky
Strategie AV21
Spířkový výzkum ve veřejném zájmu

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR, v.v.i.

INSTITUTE OF HISTORY AS CR, v.v.i.